

กรมโยธาธิการและผังเมือง กับความร่วมมือเป็นประชาคมอาเซียน ในปี ๒๕๕๘

โดย ฝ่ายวางแผนและจัดทำโครงการ สำนักงานวิเทศสัมพันธ์

การก่อตั้ง

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian Nations) มีจุดเริ่มต้นเมื่อเดือน กรกฎาคม ๒๕๐๔ โดยประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และไทย ได้ร่วมมือจัดตั้งสมาคมอาสา หรือ Association of South East Asia เพื่อที่จะร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ดำเนินการได้ ๒ ปี ก็ต้องหยุดชะงัก เนื่องจากความผันแปรทางการเมืองระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซีย จนกระทั่งมีการฟื้นฟูสัมพันธภาพ จึงมีการมองสู่ทางที่จะจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้¹

พิธีลงนามในปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) หรือปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ ที่กรุงเทพฯ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ โดยมีสมาชิกแรกเริ่ม ๕ ประเทศ และขยายเป็น ๑๐ ประเทศในปัจจุบัน เพื่อความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ โดยประเทศอาเซียนได้ตกลงที่จะลดอากรขาเข้าทางการค้าเป็น พิเศษสำหรับสินค้าในกลุ่มอาเซียน มีการทำสัญญาซื้อขายระยะยาวสำหรับสินค้าบางชนิดระหว่างกัน ให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าอาเซียนในการจัดซื้อของหน่วยงานและองค์กรของรัฐ ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การซื้อขายสินค้าอาเซียน ในอัตราดอกเบี้ยพิเศษ เป็นต้น²

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

๑. เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและการพัฒนาทางวัฒนธรรมในภูมิภาค เพื่อเสริมรากฐาน สำหรับประชาคมที่มีความรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
๒. ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค
๓. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
๔. ขำรงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกันกับองค์การระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคที่มีความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ คล้ายคลึงกันที่จะแสวงหาสู่ทางทั้งหลายเพื่อให้มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกัน³

¹ เอกสารข้อมูลพื้นฐานของอาเซียน เรื่อง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) โดย กลุ่มงานนโยบาย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ กรกฎาคม 2546

² การศึกษา : การสร้างประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘ โดย สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ

³ วารสารจดหมายข่าว สปมท. ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๒๔๒ โดย กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

หลักการพื้นฐานของอาเซียน⁶

- การตัดสินใจโดยใช้ทามติ (Consensus)
- การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน (Non-interference)
- การร่วมมือเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน (Prosperity)

อาเซียนมีสำนักงานศูนย์กลางตั้งอยู่ที่ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกทั้งหมด ๑๐ ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และเมียนมาร์ มีประชากรรวมกันประมาณ ๕๙๐ ล้านคน⁴ ครอบคลุมพื้นที่ ๔.๕ ล้านตารางกิโลเมตร มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของประเทศสมาชิกรวมกัน คิดเป็นมูลค่าราว ๑.๘ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ⁵ ซึ่งเป็นลำดับที่ ๙ ของโลก

สัญลักษณ์อาเซียน คือ รูปวงข้าวสีเหลืองบนพื้นสีแดงล้อมรอบด้วยวงกลมสีขาวและสีน้ำเงิน วงข้าว ๑๐ ต้นหมายถึงประเทศสมาชิก ๑๐ ประเทศ สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและก้าวหน้า สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง และวงกลม แสดงถึงความเป็นเอกภาพ⁶

การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันในภูมิภาคเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศ ขณะที่ปัญหาหลายอย่างซึ่งเคยเป็นปัญหาในประเทศ กลับขยายวงกว้างขึ้นเป็นปัญหาระหว่างประเทศ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติดทางธรรมชาติ โรคติดต่อ อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหายาเสพติด กลุ่มประเทศอาเซียนจึงต้องปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ การผนึกกำลังของอาเซียนซึ่งมีประเทศสมาชิก ๑๐ ประเทศให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ย่อมทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาท้าทายได้ดียิ่งขึ้น การที่ประเทศอาเซียน ๑๐ ประเทศมีท่าทีเป็นหนึ่งเดียวในเวทีระหว่างประเทศ จะทำให้ประเทศ และกลุ่มความร่วมมืออื่นๆ ให้ความเชื่อถือและทำให้อาเซียนมีอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ผู้นำอาเซียนเห็นพ้องต้องกันว่าถึงเวลาแล้วที่อาเซียนควรจะร่วมมือกันให้เหนียวแน่น เข้มแข็งและมั่นคงยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้มีการสร้างประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย ๓ เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมือง ความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมีเป้าหมายการบรรลุเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN COMMUNITY) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕)⁷

⁴ [Selected basic ASEAN indicators](#). (๕ กันยายน ๒๕๕๓)

⁵ [EC.Europa.eu](#), European Union Relations with ASEAN. Retrieved 29 October 2010.

⁶ Asian Mini Book โดย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

⁷ วารสารจดหมายข่าว สปมท. ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๒๔๒ โดย กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

กฎบัตรอาเซียน

เป็นร่างสนธิสัญญาที่ทำร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรของสมาคม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันได้

สาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน⁸

- รัฐสมาชิกได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียนครบทั้ง ๑๐ ประเทศ เมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑
- มีผลใช้บังคับเมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๑

ในแง่กฎหมาย

- ❖ ถือเป็นรัฐธรรมนูญ (Constitution) ขององค์กร
- ❖ เป็นการก่อตั้ง ASEAN ให้เป็นองค์การระหว่างประเทศ
- ❖ ยืนยันการมีนิติฐานะของ ASEAN
- ❖ ระบุหลักการสำคัญ อาทิ การไม่แทรกแซงกิจการภายใน เคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี เป็นต้น

ในแง่การเมือง

เป็นการแสดงถึงเจตจำนงทางการเมืองจะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน (ทำให้อาเซียน เป็น Rules Based Organization)

- ❖ วิสัยทัศน์ Unity in diversity (ASEAN Solidarity) Consensus
- ❖ ตามกฎบัตรนี้ อาเซียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล
- ❖ วัตถุประสงค์ของกฎบัตรเป็นการประมวลบรรทัดฐาน (Norm) และค่านิยม (Value) ของอาเซียนที่สรุปได้ดังนี้

ภาพรวมของประชาคมอาเซียน

การรักษาและเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ การเพิ่มความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

ด้านเศรษฐกิจ

สร้างตลาดและฐานการผลิตเดียวและความสามารถในการแข่งขันสูง การรวมตัวทางเศรษฐกิจที่มีการเคลื่อนย้ายเสรีของสินค้า/บริการ การลงทุนและแรงงาน การเคลื่อนย้ายทุนเสรียิ่งขึ้น

ด้านความมั่นคงของมนุษย์

บรรเทาความยากจน และลดช่องว่างการพัฒนา ส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านความร่วมมือด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ตลอดจน

ด้านสังคม

ส่งเสริมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สร้างสังคมที่ปลอดภัยมั่นคงจากยาเสพติด เพิ่มพูนความกินดีอยู่ดีของประชาชนอาเซียน ผ่านโอกาสที่ทัดเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนามนุษย์ สวัสดิการ และความยุติธรรม

⁸ เอกสารประกอบการสัมมนา โดย พรชัย ด่านวิวัฒน์ รองอธิบดีกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๔ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพฯ

ด้านสิ่งแวดล้อม	สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนที่คุ้มครองสภาพแวดล้อม ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
ด้านวัฒนธรรม	ส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนโดยเคารพความหลากหลายและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
ด้านการเมืองความมั่นคง	คุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เสริมสร้างประชาธิปไตย เพิ่มพูนธรรมาภิบาล และหลักนิติธรรม ตอบสนองต่อสิ่งที่ท้าทายความมั่นคง เช่น การก่อการร้าย

หลักการ หลักการของกฎบัตรนี้ อยู่บนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น การไม่แทรกแซงกิจการภายใน การระงับข้อพิพาท โดยสันติวิธี สิ่งที่น่าหนักใจคือ การรวมศูนย์กับความสัมพันธ์กับภายนอก จึงทำให้กฎบัตรนี้เป็นเสาหลักของการสร้างประชาคมอาเซียน และต่อยอดไปถึงข้อผูกมัดทางกฎหมายของข้อตกลงอาเซียนต่างๆ

กลไกของอาเซียน ให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเป็นองค์สูงสุดในกำหนดนโยบายของอาเซียนโดยมีการประชุมสุดยอดปีละ ๒ ครั้ง มีคณะมนตรีประสานงานอาเซียนที่มาจากรัฐมนตรีต่างประเทศเป็นผู้บริหารงานทั่วไป และคณะมนตรีประชาคมอาเซียนดำเนินการตามพันธกรณีในแต่ละสาขาเลขาธิการเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่บริหารสำหรับการติดตามความคืบหน้าในกิจการต่างๆ ของอาเซียน รวมทั้งมีคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนเพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะมนตรีประชาคมอาเซียน

การบริหารงาน ประธานอาเซียนดำรงตำแหน่งวาระ ๑ ปี และประเทศที่เป็นประธานอาเซียนจะรับตำแหน่งประธานของกลไกของอาเซียนทุกตำแหน่ง อาทิ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน มนตรีประสานงานอาเซียน มนตรีประชาคมอาเซียนคณะต่างๆ ประธานผู้แทนถาวรประจำอาเซียน จากกำหนดให้มีการประชุมสุดยอดปีละ ๒ ครั้ง แสดงว่าอาเซียนกำลังปรับให้ที่ประชุมสุดยอดให้มีบทบาทเชิงบริหารอย่างใกล้ชิดกับการปฏิบัติงานมากขึ้น แทนที่จะให้ที่ประชุมสุดยอดเป็นเพียงพิธีกรรมทางการทูต รวมทั้ง แนวทางการบริหารงานที่แสดงถึงความพยายามเพิ่มสมรรถนะขององค์กรในด้านประสิทธิภาพของคณะทำงานด้านต่างๆ มากขึ้น⁹

บทบาทของกระทรวงมหาดไทยกับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมืองการปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาคการปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย และการพัฒนาเมือง และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย นั้น มีส่วนสำคัญในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน เป็นกลไกขับเคลื่อนในการดำเนินงานทั้งสามเสาหลักและทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ ครอบคลุมร่วมเมื่อด้านการพัฒนาชนบทและการขจัดความยากจน ซึ่งมีการประชุมสุดยอดอาเซียนเมื่อคราวที่ไทยเป็นประธานอาเซียนในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒ โดยได้รับมอบหมายปฏิบัติการกิจต่างๆ ซึ่งได้ดำเนินการทั้งในด้านสวัสดิการด้านพิธีการ และการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนได้รับมอบหมายภารกิจให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงมหาดไทยไปดำเนินการในส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ จนประสบผลสำเร็จในจัดการประชุมดังกล่าวเป็นอย่างดี¹⁰

⁹ [กฎบัตรอาเซียนภาษาไทยและข้อมูลอื่น ๆ](#) จากเว็บไซต์ [กระทรวงการต่างประเทศ](#)

¹⁰ “กระทรวงมหาดไทยกับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๕” โดย กลางงานกิจการต่างประเทศ กองการต่างประเทศ สป.มท. ๙ กันยายน ๒๕๕๔

บทบาทของกระทรวงมหาดไทยภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ตามกรอบโครงสร้างภายใต้กฎบัตรอาเซียน ได้มีการจัดแบ่งองค์กรเฉพาะสาขา ออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามสาขาความร่วมมือ ๓ สาขาหลัก ซึ่งประกอบด้วย

- ๑) องค์กรเฉพาะสาขาภายใต้ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มีจำนวนทั้งสิ้น ๖ องค์กร โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในสาขานี้ ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ โดยหน่วยงานหลักอื่นๆ ประกอบด้วย กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุดและกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น
- ๒) องค์กรเฉพาะสาขาภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ องค์กร โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในสาขานี้ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ โดยหน่วยงานหลักอื่นๆ ประกอบด้วย กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพลังงาน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวง ICT กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงคมนาคม เป็นต้น
- ๓) องค์กรเฉพาะสาขาของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๓ องค์กร โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในสาขานี้จะไม่มุ่งไปที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งอย่างชัดเจนเหมือนสาขาความร่วมมือ ๒ สาขาแรก โดยแต่ละหน่วยงานจะมีบทบาทหลักในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานระดับย่อย อาทิ สำนักงาน ก.พ. และกรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ณ ปัจจุบัน ประเทศไทยมีองค์กรเฉพาะสาขาจำนวนทั้งสิ้น ๓๑ องค์กร ในจำนวนนี้มีองค์กรเฉพาะสาขาที่กระทรวงมหาดไทยมีบทบาทหลักจำนวน ๒ องค์กร ซึ่งล้วนอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านประชาสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่

- ๑) ความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ โดยผ่านกลไกการประชุมรัฐมนตรีด้านภัยพิบัติอาเซียน และการประชุมคณะกรรมการด้านภัยพิบัติอาเซียน โดยหน่วยงานประสานงานหลัก (Focal Point) ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ๒) ความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน โดยผ่านกลไกการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสฯ โดยประสานงานหลัก (Focal Point) ได้แก่ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

ความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ¹¹

- ๑) ภาวะอุทกภัย พายุ มรสุม และพายุไต้ฝุ่น แผ่นดินไหว และภูเขาไฟระเบิด เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นประจำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประเทศที่ประสบภัยพิบัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) จึงได้ลงนามในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติ (ASEAN Declaration on Mutual Assistance on Natural Disasters) ที่กรุงมะนิลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๑๙
- ๒) ปฏิญญาดังกล่าวส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนบรรจุนความร่วมมือในด้านการจัดการภัยพิบัติไว้ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการอาเซียนด้านการพัฒนาสังคม (ASEAN Committee on Social Development – COSD) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๒๑ โดยจัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอาเซียนด้านภัยธรรมชาติ (ASEAN Experts Group on Natural Disasters – AEGND) เป็นกลไกในการดำเนินความร่วมมือ ต่อมากลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเห็นพ้องให้ขยายความร่วมมือในด้านนี้โดยรวมถึงภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ (Man-made disasters) ด้วย และให้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Experts Group on Disaster Management – AEGDM)
- ๓) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ ครั้งที่ ๑๒ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Regional Programme on Disaster Management - ARPDM) โดยได้รับความช่วยเหลือจาก Asian Disaster Preparedness Center (ADPC) ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวครอบคลุมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของอาเซียนในด้านการเสริมสร้างศักยภาพ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความร่วมมือกับภายนอกภูมิภาค การปลูกจิตสำนึก และให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องการจัดการภัยพิบัติ
- ๔) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ อาเซียนได้ยกระดับ AEGDM เป็นคณะกรรมการอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Committee on Disaster Management – ACDM) ซึ่งปัจจุบัน ACDM จัดประชุมไปแล้ว ๔ ครั้ง
- ๕) กัมพูชาได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Ministerial Meeting on Disaster Management – AMMDM) ระหว่างวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗ โดยที่ประชุมได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะร่วมกันนำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการภัยพิบัติของภูมิภาคอาเซียน (ARPDM) ที่ทุกประเทศได้ทำร่วมกัน นำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม รวมทั้งได้มีมติว่าอาเซียนควรจัดทำความตกลงระหว่างกันเรื่องการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งที่ประชุมฯ ได้มอบหมายให้ ACDM พิจารณาเรื่องนี้ต่อไป นอกจากนี้ ที่ประชุมฯ ยังได้เห็นชอบให้มีวันแห่งการจัดการภัยพิบัติของอาเซียน (ASEAN DAY for Disaster Management) ในทุกวันพุธที่สองของเดือนตุลาคม ซึ่งตรงกับวันที่สหประชาชาติกำหนดให้เป็นวันแห่งการลดภัยพิบัติของโลก

ความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน¹²

อาเซียนได้ริเริ่มความร่วมมือในการพัฒนาชนบทและการขจัดความยากจน และการลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่จะมีต่อประชาชน หลังเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๙ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่บาหลี ได้รับรองปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ ๒ (Bali Concord II) ซึ่งระบุให้มีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี ค.ศ.๒๐๒๐ โดยประกอบด้วย ๓ เสาหลัก และได้จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับประชาคมต่างๆ โดยในส่วนของแผนปฏิบัติการของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Plan of Action)

¹¹ กองอาเซียน 4 ,กรมอาเซียน ,มิถุนายน 2548

¹² “ความร่วมมืออาเซียนด้านการขจัดความยากจน” โดย กองอาเซียน ๔ กรมอาเซียน มิถุนายน ๒๕๔๘

ได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนและการพัฒนาชนบท อาทิ การฝึกอบรมในเรื่องการสร้างศักยภาพองค์กรท้องถิ่นในการบริหารจัดการในเรื่องการพัฒนาชนบทและการจัดความยากจน / การจัดการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ยากจน / โครงการด้านการเสริมสร้างรายได้ โดยกลไกการดำเนินงานความร่วมมือในด้านนี้ประกอบด้วย การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและการจัดความยากจน (ASEAN Ministerial Meeting on Rural Development and Poverty Eradication - AMRDPE) ซึ่งมีการประชุมทั้งอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและการจัดความยากจน (SOMRDPE) โดยแผนงานอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและการจัดความยากจน ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยยุทธศาสตร์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) การใช้ยุทธศาสตร์แบบองค์รวมและที่เป็นนวัตกรรม (innovative and holistic) ในการช่วยให้กลุ่มคนยากจนเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ ได้มากขึ้น ๒) ส่งเสริมให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการช่วยให้คนจนสามารถสร้างรายได้และมีโอกาสในการทำงาน รวมทั้งช่วยให้วิสาหกิจย่อยในชนบทมีช่องทางเข้าสู่ตลาดได้มากขึ้น และ ๓) เสริมสร้างขีดความสามารถและทักษะในการทำงานให้คนจนและคนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

กรมโยธาธิการและผังเมืองกับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘

กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งสืบบทบาทหน้าที่หลักเกี่ยวกับงานด้านการผังเมืองในระดับต่างๆ การโยธาธิการ การออกแบบ การก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ตลอดไปจนถึงการดำเนินการและสนับสนุนองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานในด้านพัฒนาเมืองพื้นที่และชนบท โดยการกำหนดและกำกับดูแลนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการผังเมือง เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดมาตรฐานความปลอดภัยแห่งสาธารณสุขความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสิ่งปลูกสร้างตามระบบการผังเมืองที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรแกนนำของประเทศ ในด้านการผังเมือง การพัฒนาเมือง และการอาคาร ให้มีความน่าอยู่ ปลอดภัย รักษาสุขภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีอัตลักษณ์ ”

สืบเนื่องจากการอบภารกิจของกระทรวงมหาดไทยภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และภารกิจของกรมโยธาธิการและผังเมือง พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับความร่วมมืออาเซียนด้านภัยพิบัติ เนื่องจากกรมโยธาธิการและผังเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่สาธารณสุข โดยมีคณะกรรมการควบคุมอาคารซึ่งมีหน้าที่เสนอแนะ กำหนดนโยบายด้านการควบคุมอาคาร กำกับดูแล และบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร กล่าวคือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล และออกกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแรงทนทานของอาคาร รวมไปถึงความปลอดภัยในการใช้อาคารประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอาคารสูงและอาคารชุมนุมคน อาทิ โรงภาพยนตร์และโรงแรมรสบทต่างๆ ตลอดไปจนถึงป้ายโฆษณาและสิ่งปลูกสร้างประเภทอื่นๆ โดยใช้มาตรการทางด้านกฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินการในการออกกฎกระทรวงเพื่อบังคับใช้ โดยการกำหนด กฎ เกณฑ์ มาตรฐาน เพื่อให้การก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ มีความมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย และถูกต้องตามหลักวิศวกรรม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย ผู้ใช้อาคารและประชาชนทั่วไป ซึ่งในการนี้ยังอาจหมายรวมถึงหรือครอบคลุมถึงประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิ กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ.๒๕๔๘ ซึ่งเป็นกรบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการออกแบบสิ่งแวดลอม สถานที่และสิ่งของต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ที่มีข้อจำกัดในการใช้หรือเข้าถึงสิ่งแวดลอม สถานที่และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ไปในสังคม โดยใช้หลักในการออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่ม (Universal Design) ซึ่งจะคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่เป็นสากล และใช้ได้ทั่วไปอย่างเท่าเทียมกันสำหรับมวลมนุษยทุกคนในสังคม โดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อ บุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ ซึ่งในกรณีดังกล่าว คนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะทราบว่านี่เป็นบทบาทหนึ่งของกรมฯ

กรมโยธาธิการและผังเมืองกับความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ

นอกจากบทบาทหน้าที่ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น กรมฯยังมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในส่วนที่มีบทบาทภารกิจเกี่ยวข้องกับภัยพิบัติและการจัดการภัยแผ่นดินไหว ได้แก่

(๑) ศูนย์ศึกษาและติดตามภัยแผ่นดินไหว¹³ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๓๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เพื่อทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ และติดตามเหตุแผ่นดินไหวที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย และกำหนดแนวทางมาตรการฉุกเฉินในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับเหตุต่างๆที่เกิดขึ้นจากแผ่นดินไหว รวมถึงประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างกระทรวง

(๒) ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาคาร¹⁴ ซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษา วิจัย และพัฒนาข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับประกอบการพิจารณาขออนุญาตหรือแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน และมาตรฐานอาคารที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมิน ตรวจสอบ ควบคุม และรับรองการใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์สำหรับอาคาร การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กรมโยธาธิการและผังเมืองจัดทำขึ้น รวมทั้งการให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในมาตรฐานที่จัดทำโดยหน่วยงานอื่น และการจัดทำเอกสารเชิงวิชาการและผลงานวิจัยเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลงานอาคาร เพื่อให้การจัดทำมาตรฐานการก่อสร้างอาคารเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อาทิ มาตรฐานประกอบการออกแบบอาคารเพื่อต้านทานการสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว ซึ่งได้มีการประกาศใช้และมีผลบังคับตามกฎหมายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ และกฎกระทรวงกำหนดการรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของอาคารและพื้นดินที่รองรับอาคารในการต้านทานแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว เพื่อควบคุมให้การออกแบบก่อสร้างอาคารในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินไหวของประเทศไทย ให้มีความปลอดภัย โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมา

กรมโยธาธิการและผังเมืองกับความร่วมมือในกรอบอาเซียนด้านด้านการพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน

โดยในส่วนของความร่วมมืออาเซียนด้านการขจัดความยากจน ซึ่งมีสำนักนโยบายและแผนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานประสานงานหลัก (Focal Point) ตามมติการประชุมคณะกรรมการสำหรับคณะมนตรีประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ที่ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยประสานงานหลัก (Focal Point) ของประเทศไทยด้านการขจัดความยากจน (Poverty Alleviation) ภายใต้แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC Blueprint) โดยมีภารกิจที่จะต้องดำเนินการในลำดับแรก คือ การจัดประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนฯ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินด้านการพัฒนาชนบท ภายใต้แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเพื่อการบรรลุ เป้าหมายการเป็น “ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)” ในปี ๒๕๕๘ โดยเป็นเจ้าภาพจัด “การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน ครั้งที่ ๗ และเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน+๓ ครั้งที่ ๓” ในระหว่างวันที่ ๒๖-๒๘ มกราคม ๒๕๕๔ ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กรุงเทพฯ

ซึ่งในการนี้ กรมฯ ได้มีบทบาทส่วนร่วมในการส่งผู้แทนจากสำนักผังประเทศและผังภาคเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์เข้าร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประชุม ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๙/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๔ เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการจัดประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและขจัดความยากจนครั้งที่ ๗ และเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน+๓ ครั้งที่ ๓

¹³ “แผ่นดินไหวในญี่ปุ่น เรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับประเทศไทย” โดย ดร.ธงชัย ไรจนกนันท์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและติดตามภัยแผ่นดินไหว, ๘ เม.ย.๕๔

¹⁴ จากกรอบแนวทางการดำเนินงาน “ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาคาร” โดยสำนักควบคุมและตรวจสอบอาคาร กรมโยธาธิการและผังเมือง